

„Ahogy a művészet változik, a kiállításoknak is változniuk kell”

BESZÉLGETÉS NÁTYI RÓBERT MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSSZEL,
A REÖK MŰVÉSZETI VEZETŐJÉVEL

Kelet-Közép-Európa egyik legszebb szecessziós épületében, a Reök-palotában nyitották meg 2007 augusztusában a Regionális Összművészeti Központot (REÖK). A Szegedi Szabadtéri Játékok és Fesztivál Szervező Nonprofit Kft. által működtetett galéria szakmai irányításával művészeti vezetőként Nátyi Róbert művészettörténészt bízták meg. Öt év alatt elismerést vívott ki az új intézmény: a legnevesebb hazai és nemzetközi, klasszikus és kortárs alkotók műveiből rendezett közel száz kiállítására, csaknem nyolcszáz további művészeti programjára több mint 215 ezer látogató volt kíváncsi. Nátyi Róberttel (41) az öt esztendő mérlegéről, tapasztalatairól, szakmai célkitűzéseiről, terveiről és személyes pályafutásáról is beszélgettünk.

– Honnan ered képzőművészeti, művészettörténeti érdeklődése?

– Édesapám mérnök, édesanyám könyvelőként dolgozott a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetségénél, ahol gyűjtőkkel, képzőművészekkel is meg lehetett ismerkedni, így volt némi kapcsolódási pont, bár ezt nem tartom olyan fontosnak. Szegeden születtem, érdeklődésem kialakulásában alma materem, a Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola volt a legmeghatározóbb. Gimnáziumi tagozatra jártam – osztályunk másik fele ének tagozatos volt, ami sokféle más kapcsolódást is jelentett. Harmath Klára volt a rajz és művészettörténet tanárunk, aki művészettörténetből doktori címet szerzett, és nekünk is főleg ezt tanította. Elsősök voltunk, amikor mondta: amikor mi végzünk, már biztosan lesz a szegedi egyetemen is művészettörténet szak. 14 évesen én akkor még azt sem tudtam pontosan, hogy mit jelent ez a hivatás, de felkeltette az érdeklődésemet. A történelem mindig érdekelt, már hatéves koromban elolvastam a Régi magyar mondákat, foglalkoztatott a magyar és az európai történelem, a szépirodalom. Sajnálatos, hogy azóta sincs még művészettörténet szak Szegeden, épp most dolgozunk Gyenge Zoltán professzorral és a filozófia tanszék munkatársaival az akkreditációján. Pontosabban először MA-képzésben kurátor szakot indítanánk, és az a vágyunk – és ezt Csernus Sándor dékán is támogatja –, hogy végre Szegeden is legyen művészettörténet szak. A gimnáziumban még film-, majd színházi rende-

zónék készültem, de akkoriban azt mondták: annak van nagyobb esélye bekerülni a Színház- és Filmművészeti Főiskola rendező szakára, akinek már van egy bölcsészdiplomája. Én is ezt a stratégiát választottam, de időközben az ambícióm elpárolgott. A színházat – vagy legalábbis bizonyos színházi formákat – ma is kedvelem, de a mélyebb szakmai érdeklődés kikopott belőlem.

– *Hittudományi főiskolai stúdiumai, ahol először tanult, elég távol álltak a színművészetitől...*

– Igen, de hozzá kell tennem: gyerekkorom óta nagyon sokféle dolog foglalkoztatott. Beiratkoztam a hittudományi főiskola teológia szakára, de miközben oda jártam, felvettek a szegedi egyetem Soros Alapítvány támogatásával indult kétéves újságíró-képzésére is. Mi voltunk az első feccskék, az a felsőfokú képzés volt az ősforrása a később megalapított kommunikáció szaknak. Írtam néhány cikket, de akkor már biztos voltam benne, hogy inkább művészettörténész szeretnék lenni. A felvételi az ELTE művészettörténet-történelem szakára roppant nehéz volt, ha jól emlékszem 360-an jelentkeztünk művészettörténetből 20–25 helyre. Kacérkodtam asszirológiával, egyiptológiával és régészettel is, de szerencsére két ilyen komoly szak mellé nem engedtek még egyet fölvenni. Ez a sokféleség, sokszínűség máig meghatározza művészettörténeti és kulturális érdeklődésemet. Magyarországon a humán tudományokban, így a művészettörténetben is az a jól bevált gyakorlat, hogy a tudományos kutatók, egyetemi oktatók erősen specializálódnak egy-egy korszakra. Engem soha nem ez érdekelt, a késő antiktól a kortárs művészetig – amivel a munkám során talán legtöbbet foglalkozom – minden érdekel. A kultúra az én fölfogásomban egy olyan szövedék, ahol minden mindennel összefügg. Egyébként sem lineáris, hanem inkább egyfajta asszociatív gondolkodásmód jellemző rám: viszonylag könnyen szörfözgetek korszakok, stílusok között; nagy összefüggéseket próbálok meglátni, bár nagyon fontosnak tartom azt a specializációt, aprómunkát is, ami a humán tudományok jellemzője. A főiskolai és egyetemi oktatói munkámban is igyekeztem kihasználni a szerzeágazó érdeklődésemet: sokféle kurzust hirdettem. A hagyományos út persze jól definiálható, sikerekkel kecsegtető pályát ígér, hiszen annál, aki évtizedeken át egy témával foglalkozik, előbb-utóbb a szorgalom és a tehetség meghozza a gyümölcsét. Én nem ezt az utat választottam.

– *Kik voltak a legmeghatározóbb professzorai, tanárai az ELTE-n?*

– Óriási élmény volt számomra bekerülni az ELTE-re, különösen a művészettörténet szakra. A történelem már akkoriban is egy nagy „kohószak” volt, több száz hallgatót vettek fel, számos tanszék működött sok oktatóval, az ember akár el is kerülhetett a legnehezebb tanárokat. A művészettörténet viszont egy kicsi, nagy hagyományokkal rendelkező, jó értelemben vett elitszak volt. Huszonvalahányan voltunk egy évfolyamban, hatalmas versengés alakult ki a hallgatók között. Általában akit felvettek, az már elég masszív művészettörténeti tudással rendelkezett, nem az elejéről kellett elkezdni velünk, hanem rögtön belecsöppentünk a komoly szakmai munkába. Nagy hatással volt rám Marosi Ernő professzor, aki ma is meghatározó alakja a hazai és a nemzetközi művészettörténeti tudományos életnek. A 2007-ben elhunyt középkorász, Tóth Sándor elképesztő szakmai szigorral bánt velünk, hihetetlen követetességgel követelt meg hatalmas lexikális tudást, ismeretanyagot. Nagy Árpád, a Szépművészeti Múzeum klasszika-archeológusa tanította első évben az antik művészetet. Ő egyben egy Európa-szerzte elismert bűvárrégész. Óriási hatással volt ránk, hogy a múzeum antik raktárában kükladikus szobrokat adott a kezünkbe: elsőévesként fantasztikus élmény volt

egy négy-ötezer éves műtárggyal foglalkozni. Egyszer tartott egy izgalmas előadást a bűvár-régészetről, ami teljesen magával ragadott, mert akkoriban én is kacérkodtam a bűvarkodással. Nagy Árpád szeretett volna létrehozni egy magyar víz alatti kutatócsoportot, és azt találta ki, hogy 10-10 érdeklődő régész és művészettörténész hallgatót összetoboroz; a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulatot, valamint a Magyar Búvárszövetséget is a dolog mellé állította. Akadt elég jelentkező az elsőévesek között, így körülbelül húszunkat azzal képezték ki bűvárnak, hogy amikor végzünk az egyetemen, addigra már profi bűvárok leszünk. Megcsináltam a nemzetközi bűvárvizsgát, de az igazi bevételekig már nem jutottam el. Időközben kiderült, hogy ezt az elképzelést Magyarországról, tenger nélkül nem is olyan egyszerű megvalósítani. Tudomásom szerint a víz alatti kutatócsoportot végül nem sikerült megalapítani. Visszatérve a tanszékhez: a magyar művészettudománynak jó híre van Európában, ami annak is köszönhető, hogy olyan leendő kutatókat neveltek ki az ELTE-n, akik a későbbi antiktól a 20. századi művészetig elmélyültek, széles körű tudással rendelkeznek. Ezen a szakon mindig is a legkiválóbb művészettörténészek tanítottak; Keserű Katalintól Passuth Krisztinán át Kelényi Györgyig rengeteg kiváló szakembert említhetnék még, akik oktattak bennünket. Mivel kicsi a tanszék, igazi szellemi műhely alakulhatott ki. Ha egyetemi tanszékről gondolkodom, ma is ez jut eszembe. 2009-ben egy küldöttség vendégeként volt szerencsém részt venni a 800 éves University of Cambridge egy évig tartó jubileumi megemlékezés-sorozatának záró ünnepi rendezvényén a King's College-ban. Fantasztikus hangulata volt, rögtön tudtam ütköztetni a hazai tapasztalataimmal. A művészettörténeti tanszék és a cambridge-i példa ötvözeteként tudnám elképzelni az ideális egyetemet. Jó volna egyszer megvalósítani Szegeden.

– Diploma után érdekes lehetett a versenyszférában, a Nagyházi Galériában dolgozni. Szakmailag mit profitált belőle?

– Annak köszönhetően kerültem kapcsolatba még egyetemistaként a magángaléria tulajdonosával, Nagyházi Csabával, hogy amióta csak művészettörténettel foglalkoztam, mindig érdekelt elméleti és gyakorlati szempontból is a hamisítás kérdése. Az elmélettel többen is foglalkoztak, de én az elméletet mindig szerettem ütköztetni a gyakorlattal, ezért ötödévesként, a kötelező gyakornoki évben többek meglepetésére a Szépművészeti Múzeum nyilvántartási osztályára kértem magam. Ez talán furcsán hangzott, de ez az osztály tartja nyilván azokat a magyar magángyűjteményeket, amelyek külföldi művészek által festett védett műtárgyakat is őriznek. Ebbe az adattárba betekinteni egyfajta bizalmi állásnak számított. Akkoriban még ennek az osztálynak a feladata volt az is, ha egy magánember bevitt a múzeumba egy műtárgyat, meghatározták, hogy pontosan micsoda, milyen értéke van, eredeti-e vagy hamisítvány. Mojzer Miklós főigazgató engedélyével sikerült Lengyel Lászlóék osztályára bekerülnöm, ahol rengeteget tanultam a gyakorlatról. Hogy lehet megvizsgálni egy festményt, mit lehet megállapítani a vászonnál, az alapozásból, a vakrámából, a szögekből. Ez egy roppant izgalmas, szinte detektív munka. Amikor vége lett a gyakorlatnak, már itthon voltam a szüleimnél, Szegeden, amikor kaptam egy telefont a Szépművészeti Múzeumból: a Nagyházi Galéria épp egy olyan fiatal művészettörténészt keres, akit érdekelnek a hamisítványok és a szakértői munka. Engem ajánlottak, én pedig rögtön igent mondtam, mert érdekelt a feladat. A rendszerváltás után, a kilencvenes években a Nagyházi Galéria volt az első olyan komolyabb, profitorientált, magántőkéből alapított hazai aukciós ház, amely nyugati mintára – a Sotheby's és a Christie's példáját követve – próbált aukciós életet beindítani Budapesten. Ötödéves hallga-

tóként 1997-ben kerültem a galériába, ahol végül csak a következő év elejéig maradtam, mert inkább kutatói ambíciókat dédelgettem. Ugyanakkor néhány hónap alatt is rengeteget tanultam, megismerkedtem az aukciós élettel: hogyan működik a műkereskedelem mint szakma és mint üzlet; kik a gyűjtők, kereskedők, nepperek, eladók. Ettől a világtól tulajdonképpen azóta sem szakadtam el teljesen, időnként ma is felkérnek egy-egy festmény eredetiségvizsgálatára. Épp most is szakértőként segíték a rendőrségnek egy hamisítási ügyben. Az aukciók euforikus hangulata semmivel sem hasonlítható össze, máig imádom árveréseket vezetni. Több mint egy évtizede rendeznek minden évben Szegeden könyvaukciót, az első kettő kivételével az összes vezetésére engem kértek fel a szervezők. Hihetetlenül izgalmas feladat, a Nagyházi Galériában tanultam meg ezt a szakmát, hiszen ilyen jellegű képzés nincs ma Magyarországon, csupán néhány ember végzi professzionális szinten. Hallatlan koncentráció-készséget, szakmai felkészültséget kíván: több száz fős közönség előtt néhány óra alatt több száz, esetenként akár több milliós értékű tárgyat kell „menedzselni”.

– *Mi volt az oka, hogy csak rövid ideig dolgozott a Nagyházi Galériánál?*

– Friss diplomásként hihetetlen illúziókkal a tudományról jöttem ki az egyetemről, az aukciós házban pedig egészen más jellegű munka várt. Pörgős, túlfeszített, fiataloknak való, de az intellektuális képességeimet igazából nem kötötte le. Úgy éreztem, ehhez nem feltétlenül egy képzett kutató tudására van szükség. Persze nagyon sokat tanultam; ott ismerkedtem meg például a keleti szőnyegekkel és az antik bútorokkal, amiket azóta is imádom. Az egyetemen ritkán találkoztunk tárgyakkal, ott a művészettörténeti kutatásra, a tudományos munkára készítettek fel bennünket. Minden korszakból széles körű ismereteket kaptunk. Így a Szépművészeti Múzeumban, majd a Nagyházi Galériában egészítettem ki a tárgyakról való ismereteimet. Mivel a Nagyházi hatalmas aukciós ház volt – és egyértelműen piacvezető idehaza, hiszen a Kieselbach és Virág Judit Galéria csak akkoriban nyitott – a porcelántól kezdve a szőnyegen, az ezüstön és az ötvöstárgyakon át a festményekig ömlöttek be a jobbnál jobb műtárgyak. A rendszerváltás után hat-nyolc évvel kezdett megizmosodni a műtárgypiac, a tulajdonosok kezdték elövenni azokat a féltve őrzött kincseiket, amelyek évtizedeken át csak egy szűk piac számára voltak értékesek. Egyre magasabbra emelkedtek az árak. Egyre-másra bukkantak fel fantasztikus magyar festmények, izgalmas, jó műtárgyak. A Nagyházi Galériában napi szinten tucatnyi új, érdekes dologgal találkoztunk, amit a kezünkbe is vehettünk, megtisztogathattunk. Nagyházi Csaba akkoriban négy művészettörténészt is foglalkoztatott – ez óriási dolog, ha belegondolunk, hogy ma a legnagyobb vidéki múzeumokban sem alkalmaznak négy művészettörténészt –, és arra törekedett, hogy mindenkinek legyen valamilyen szűkebb szakterülete. A festészet volt a fő csapásirány, de mellé mindenkinek kellett választania még két területet, ahol jobban elmélyül. Én a szőnyeget és a bútorokat választottam, közben az ezüstről és az ötvöstárgyakról is sokat tanultam. Mivel határozott, sokkal radikálisabb szakmai elképzeléseim voltak, és Nagyházi Csabával, a tulajdonossal nem mindenben értettünk egyet, közös megegyezéssel, nagy tisztelettel elváltak az útjaink. Csaba szó szerint úgy fogalmazott: „Őreg vagyok már ahhoz, hogy fiatal csikókat törjek be.” Már az első hetektől kezdve minden útjára engem vitt magával szakértőként, ezért egy idő után a közöttünk kialakult személyes jó viszonyra való tekintettel feljogosítva éreztem magam, hogy azt javasoljam neki: érdemesebb lenne inkább az elitista úton elindulni. Ezzel azonban nem értett egyet.

– *Szegedre hazatérve miért épp egy antikváriummal próbálkozott?*

– Egyik gimnáziumi iskolatársammal, aki az ELTE történelem szakán is évfolyamtársam volt, mivel egyikünknek sem volt állása, a diploma után szülői segítséggel nyitottuk meg azt a kis pince-antikváriumot a Mérey utcában. Mindketten szerettük a könyveket, én középiskolás korom óta gyűjtöttem is művészeti albumokat, érdekes köteteket. Saját tőkénk nem volt, a szüleinktől kapott pénzzel indultunk el, és mindketten beálltunk a pult mögé. Tudtuk, hogy nem fogunk belőle meggazdagodni, de nagy lelkesedéssel csináltuk. Én szinte gyűjtőként tekintettem a beérkező könyvekre, ami talán a legrosszabb üzleti hozzáállás. Közben egyre több szakmai kapcsolatom alakult ki Szegeden. Hahn Ferenc kollégám, aki a tanárképző főiskola rajz tanszékén művészettörténetet tanított, akkoriban már betegeskedett, és Aranyi Sándor tanszékvezető a 2001-es tanév elején szerette volna megoldani a helyettesítés kérdését. Sohasem készültem tanári pályára, két-három hétig töprengtem a válaszon, végül igent mondtam. Azt gondoltam, néhány hónapról lesz csak szó, de már 11 éve tanítok. A következő évben már az egyetem bölcsészkarán, az akkor Makk Ferenc által vezetett történeti segéd tudományok tanszéken is tartottam művészettörténet előadásokat. Makk Ferenc és Almási Tibor is szabad kezet adtak, hogy milyen kurzusokat hirdetek, így kiélhettem ambícióimat. Az első öt évben a 19. és a 20. századi művészetet tanítottam. Mélyfúrásokat csináltunk: huszontöt évenként vettem az elmúlt másfél évszázad magyar festészettörténetét, majd az egyetemes tendenciákat is, végül a manierizmuson és a barokkon keresztül a 17. századi németalföldi festészetig is eljutottunk. Nagyon szeretem a tanítást, mert a késő rokokótól Vajda Lajosig mindenfélét taníthatok. Néhány évig csak óraadó voltam mindkét intézményben, majd Hahn Ferenc nyugdíjba vonulása után státuszba is kerültem a főiskola rajz tanszékén, ahol máig is főállásban vagyok.

– *2007 augusztusában nyílt meg a Reök-palotában a Regionális Összművészeti Központ; hogyan kapott felkérést művészeti vezetőként a REÖK szakmai irányítására?*

– Évtizedeken át a Horváth Mihály utcai képtár volt a szegedi képzőművészeti élet legfontosabb kiállítóhelye. Bezárásának és eladásának botrányos történetét jól ismerik a szegediek; én akkoriban kerültem haza, amikor ezzel kapcsolatban már kész tények voltak. Aranyi Sándorral és Popovics Lőrincsel kapcsolatba kerülve én is rövidesen tagja lettem a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, melynek említett két helyi vezető egyénisége állt annak a civil mozgalomnak az élére, amely azért küzdött, hogy a város ne maradjon galéria nélkül. Mint fiatal művészettörténészt, engem is kértek, hogy alakítsunk egy háromtagú bizottságot, és próbáljuk meg a szegedi képzőművészek érdekeit képviselni. Óriási szerencsénk volt, hogy a Csongrád Megyei Építészkamara a kezdeményezés mellé állt, helyet is biztosított az akkoriban létrejövő 10–12 fős ad hoc bizottságnak, melyben rajtunk kívül az építészkamara, az önkormányzat kulturális irodája és a múzeum is képviseltette magát. A város mindig korrektül állt a probléma megoldásához, de azt már az elején világosan elmondták: nincs pénz arra, hogy egy új, korszerű képtárat építsenek. De ha találunk egy olyan városi tulajdonú ingatlant, ami használaton kívül van, és alkalmasnak gondoljuk képtárnak, ráadásul nem túl nagy ráfordítással át is lehetne alakítani, akkor erről tárgyalhatunk. Az ad hoc bizottság tulajdonképpen erre jött létre, az építészek jól ismerték a város szóba jöhető ingatlanjait, összeállítottak egy listát, ami alapján mi végignéztük az épületeket. Több esélyesnek látszó ingatlan közül a Reök-palotára voksoltunk. Ez egy hosszú lobbiharc volt; az ellen lobbiszerűen épületet szeretett volna, de végül a mi érvelésünk győzött. Fölgyorsultak az események, célzott támogatást sikerült a Reök-palota átalakítására szerezni, pályázatot írtak ki a beruházás

kivitelezésére. Kérdés volt az is: ki üzemeltesse a galériát, mert az világos volt, hogy nem akar a város egy újabb intézményt létrehozni. Egy olyan, már létező városi tulajdonú kulturális intézményt kellett találnunk, amely fel tudta vállalni a képtár üzemeltetését. A Szegedi Szabadtéri Játékok kézenfekvő döntés volt a város részéről; mint a folyamatot végigkísérő művészettörténészt kértek fel engem a szakmai feladatok ellátására.

– *Új intézményt kellett kitalálni, mi volt a célkitűzés az induláskor?*

– A Szegedi Szabadtéri Játékok akkori igazgató-helyettese, Herczeg Tamás lett a REÖK igazgatója. Végig kellett sakkoznunk, hogy kinek pontosan mi lesz a feladata; én a szakmai koncepció kidolgozását vállaltam. A REÖK-ben művészeti vezetőnek lenni, nem egy íróasztalhoz kötött pozíció; elsősorban azért, mert én szeretem elejétől végigkísérni egy-egy kiállítás létrehozásának egész folyamatát. Nemcsak a szakmai koncepciónak és az éves kiállítási tervnek a kidolgozása volt a feladatom, hanem kurátorként a kiállítások megrendezése is. Ez egy nagyon komplex feladatkör volt már a kezdetektől fogva. 2007-ben szinte a nulláról indultunk egy olyan gárdával, amelynek a múzeumügyhöz, a képzőművészethez, a kiállítás rendezéshez rajtam kívül vajmi kevés köze volt. De mindenki óriási lelkesedéssel és lendülettel kezdett dolgozni. Az első időszakban néhány kész kiállítást is hoztunk, hiszen nagyon rövid idő alatt kellett a galériát megszervezni. A kívülről hozott Goya-, Blake-, Kondor-tárlattal és a Kortárs Szeged című kiállítással nyitottunk – utóbbinak magam voltam a kurátora. Ezzel a két tárlattal is szerettük volna rögtön deklarálni a galéria profilját, célkitűzéseit.

– *Markáns kuratori koncepciójával rögtön vihart is kavart a szegedi képzőművészeti életben: sok alkotó meglepődött, hogy nem kapott meghívást kiállítóként.*

– Tényleg kedélyeket borzolt a Kortárs Szeged tárlat, természetszerűleg megsértődtek olyan művészek, akik kimaradtak belőle. A határozott koncepcióba volt, aki belefért, volt, aki nem fért bele, ebből máig tartó vita kerekedett. Száz százalékon, teljes gőzzel nyitottunk, és azóta sem volt megállás. A vasárnap záruló kiállítást hétfőn lebontjuk, és pénteken már nyitjuk a következő tárlatot. Öt éve ezt a magyar múzeumügyben szokatlan tempót tartjuk, mert nem engedhetjük meg magunknak, hogy a galéria kiállítótermei 2–3 hétig üresen álljanak. Mivel évente 20–25 kiállítást rendezünk, a máshol szokásos 2–3 hetes holtidővel számolva óriási lenne a kiesés. Közben az év jelentős részében a Szegedi Szabadtéri Játékok színházi produkcióival foglalkozó kollégáim is megszerették ezt a munkát. Nincs külön marketingcsapatunk, könyvelésünk, műszaki apparátusunk, így nyaranta hatalmas teher van a vállukon, mert előfordul, hogy ugyanazon a napon kiállítás nyílik a Reök-palotában és premiert tartanak a Dóm téren.

– *Közel száz kiállítás, majdnem nyolcszáz egyéb művészeti rendezvény, 215 ezer látogató volt az intézmény öt éves mérlege. Melyik tárlatra volt legbüszkébb, melyek voltak azok, amelyek megalapozták a REÖK hírnevét?*

– Lehet, hogy nem is azok a kiállítások alapozták meg a REÖK hírnevét, amelyek számomra a legkedvesebbek. Erről azért nehéz beszélni, mert majdnem mindegyiknek, legalább a tárlatok 85–90 százalékának egyben a kurátora is voltam, azaz nem csak az intézmény szakmai vezetőjeként dolgoztam a megszervezésükön. Személyes nagy kedvencem a Rembrandt-kiállítás volt, mert az egyik legnagyobb, zseniális mesternek tartom, aki a szívemhez közel álló művészetet hozott létre. Munkái és ismereteim alapján emberi habitusa is közel áll hozzám. Megható érzés Rembrandt-rézkarokat kézbe venni Szegeden. A közönséghez képest

nekem megvan az az előnyöm, hogy esténként bezárkózhatom a kiállítóterembe, nézegethetem, rakosgathatom a műtárgyakat, és amikor kitaláltam az elrendezést, akkor hívom csak a segítő kollégákat. Különleges érzés ugyanazt a papírlapot kézbe venni, amelynek nyomódúcára Rembrandt a karcolótűjével rajzolt. Ez nem valami tárgyfetisizmus. A kortárs magyar művészek közül különösen Csáki Róbert életmű-kiállítására voltam büszke. Őt a művészet-történész és a képzőművész szakmán kívül viszonylag kevesen ismerik, ez a sajátos magyar kulturális viszonyok miatt alakulhatott így. A középgeneráció egyik legjelentősebb magyar festőjéről van szó: több mint száz képből álló retrospektív jellegű életmű-kiállítást rendeztünk számára. Hasonlóan izgalmas volt ef Zámbó István tárlata, ami egy nagyobb kamarakiállításnak indult. Amikor Öcsike eljött megnézni a kiállított anyagot, akkor szembesült vele ő is, hogy kvázi életmű-kiállítást rendeztünk, az egyik legnagyobbat a pályafutásán. Még Svédországból is került haza festmény a kiállításra. Néhány képet pedig a Nagyházi Galériában kialakított kapcsolatrendszeremnek köszönhetően szereztünk meg. Törekszünk arra is, hogy minden évben bemutassunk egy-egy jelentős kortárs vagy klasszikus magyar magángyűjteményt. A Bodnár-gyűjteményből rendezett tavalyi tárlatunk például szakmai szempontból is revelatív erejű volt, mert ugyan mindenki tudta, hogy Bodnár Zoltánnak komoly kortárs kollekciója van, de még sohasem mutatta be nyilvánosan. A gyűjtemény főműveit persze az egyes művészek hazai és külföldi életmű-kiállításaira kölcsönadta, de az egész kollekció koncepcióját nem láthatta korábban a nagyközönség. Ugyanilyen szakmai sikernek tartom az Andy Warhol-tárlatunkat, ami sok látogatót vonzó, jelentős rendezvényünk volt. Még egy rejtett kurátori koncepciót is meg lehetett valósítani – amit persze nemigen vettek észre –: elég távolságtartóan és kevés ismertető szöveggel voltak felrakva a képek, úgy, ahogy hitem szerint Warhol is gondolkodhatott róluk. A plakátjellegű szitanyomatokban eleve van egyfajta személytelenség; Warholra óriási hatással volt a brechti színház, és Brecht elidegenítő álláspontja. Én is valami ilyesmit szerettem volna megvalósítani a tárlattal; sokan meg is döbbsenek, hogy nem voltak hatalmas belső molinók, miközben ma már egy egyszerűbb, kisebb kortárs kamarakiállításra is általában díszesebb molinókat, feliratokat használunk. Voltak olyan érdekes kamaratárlataink is, mint amit az elején a szegedi egyetemmel közösen Nadas Péter hetvenes évekből fotóiból vagy feLugossy László alkotásaiból rendeztünk. Erdélyi Dániel spidronjait, vagy Gyarmathy Tihamér plasztikáit és Pauer Gyula festményeit bemutató – a pesti Forrás Galériával közösen rendezett – tárlatunk is nagyon izgalmas volt szakmai szempontból.

– *A REŐK a határainkon túl vagy az emigrációban élő magyar képzőművészek bemutatását is vállalja. Milyen tervei vannak ezzel a sorozattal?*

– Ebből túl sokat még nem tudunk megvalósítani; a legkövetkezetesebb a Párizsban élő, Földékről származó '56-os emigráns művész, Kilár István tárlata volt. Ő megbecsült szobrásza a párizsi művészvilágnak, sikerült bemutatnunk őt a magyar közönségnek is. Állítólag Cézanne egyik műtermében dolgozik, abban a művészházban, ahol Nicolas Schöffer műterme is található. Jó lenne egy Schöffer-émlékiállítás is csinálni Szegeden. Nagyon szeretném a Szegedről indult klasszikus, nagy mester, a helyi közönség által kevésbé – vagy csak egyetlen magyarországi köztéri alkotásáról, Anna-kúti szobráról, a Táncozlányról – ismert Csáky József életművét is egyszer bemutatni. Őt mint Picasso ismeretségi körébe tartozó jelentős kubista művészt ismerik a világban. Troyes-ban található az életműve nagy része, egy tárlat előkészítésével kapcsolatban már évek óta lobbizunk a Párizsi Magyar Intézettel közösen.

Ennek az együttműködésnek a gyümölcsként jövőre egy jelentős fotográfus Berkó Ferenc életműve érkezik meg hozzánk – párizsi megálló után – Amerikából. Roppant fontosnak tartom, hogy bekapcsolódjunk a képzőművészet nemzetközi vérkeringésébe. Kilar István tárlata mellett Joseph Kádár kiállítását is ehhez a sorozathoz kapcsolnám, bár az inkább egy nagyobb kamarakiállítás volt, ráadásul a művész is elég jól ismert idehaza, hiszen az utóbbi két évtizedben kétlakivá vált, Párizs és Magyarország között osztja meg az idejét. Fontos az is, hogy a nálunk bemutatott tárlatok tovább élnek, például Kilar István munkáiból a Párizsban élő, és az ottani magyar képzőművészek életét kutató Cserba Júlia Budapesten is rendezett egy kisebb kiállítást. Amikor 2007-ben elindultunk, voltak ugyan stratégiai terveink, de nem öt-tíz évre, hanem egy-másfél évre gondolkodtunk előre.

– *Megörökölt kötelező feladata a REÖK-nek a Szegedi Nyári Tárlatok és a Táblaképfestészeti Biennálék megrendezése. Mi volt a célja a határozott koncepcióváltással?*

– Tudtuk már a nyitáskor, hogy a Szegedi Nyári Tárlatot és az azt két évente váltó Táblaképfestészeti Biennálét nekünk kell megrendeznünk. Mielőtt a REÖK megnyílt, a Horváth Mihály utcai képtár bezárását követően évekig a szegedi Olasz Kulturális Központ adott otthont ezeknek a seregszemle jellegű kiállításoknak. Bár az az épület is nagyon szép, úgy gondolom, az Olasz Kulturális Központ mégsem volt alkalmas egy ilyen országos tárlat megrendezésére. Már az egy erős kompromisszum eredménye volt, hogy az akkori kiállítások rendezői egyáltalán elvállalták ezt a feladatot. Talán jobb lett volna, ha nem mennek bele ebbe a kompromisszumba, vagy legalább átgondolták volna, lehet-e azt a régi koncepciót beleszuszkolni, mint egy Prokrusztész-ágyba, az Olasz Kulturális Központ termeibe. A végeredmény számomra minden évben azt mutatta: nem lehet. A Reök-palota alkalmas épületté vált arra, hogy visszaálljunk ezen a téren is a normális kerékvágásba. A nyolcvanas évek végétől jól ismerve ezeket a kiállításokat, úgy ítélt meg, a kilencvenes évektől egyre laposabbá, érdektelenebbé, középszerűbbé váltak.

– *Mi volt ennek az oka? Elmaradoztak a legprogresszívabb alkotók?*

– Ez is benne volt, de ezek összekapcsolódó dolgok. A művészetben is van egyfajta elitizmus, ez nyilvánvaló. Be kell látni, hogy vannak olyan képzőművészek, akiket már nem ambicionál az a lehetőség, hogy egy országos tárlatra beadják a munkáikat. Lehet, hogy egy nagy, európai tárlaton még kihívás részt venniük, de egy ilyen szegedi kiállítás azért nem a Velencei Biennále, ahol ott kell lenni. Amikor elindították ezeket a szegedi biennálékat, nagyon jó neveteket sikerült megnyerni, hiszen az akkori kortárs magyar képzőművészet legnagyobb mesterei is rendszeresen megjelentek. A kilencvenes évekre is maradt egy két „bölény”, aki mindig itt volt és hűségesen adott be munkákat. Nem szivárgott el mindenki, de azt is lehetett látni, hogy az átlagmezőny egyre középszerűbb lett. Nem azt állítom, hogy gyengén megoldott festményekkel jelentkeztek, inkább egy olyan szakmai középszerűvel, ami igazából sem nézőként, sem pedig szakértőként semmilyen húrokat nem rezdít meg az emberben. Én pedig hiszek benne, hogy a képzőművészetnek is – mint ahogy minden művészetnek – épp ez volna a lényege. Nem elég szakmailag korrektül megoldott képeket, plasztikákat beadni, mert a zsűri és a tárlatot rendező szakember számára az még kevés. A kiválasztásban nem érvényesülhet sem a hazai pálya előnye, sem olyan jellegű emberi gyengeség, ami különböző szociális szempontokat vesz figyelembe. Az az érzésem, hogy a korábbi években nagyon sok ilyen kompromisszum volt, és a sok apró engedmény idővel elég nagy folyamammá duzzadt. Mindig

volt egy-két nagy alkotás, néhány érdekes munka, de az anyag nem állt össze izgalmas kiállítássá. Nem állítom, hogy minden tárlatnak valamilyen koncepcióval kell létrejönnie, hiszen egy országos kiállításnak nem is ez a lényege. A nagy dilemma számomra az volt, hogyan lehet ezeket a biennálékat úgy modernizálni, hogy nem nagyon nyúlhatunk hozzá az eredeti alapstruktúrához; nem lehet kurátori koncepció, mert ha kinevezünk egy kurátort, aki meghívásos alapon hozza létre a kiállítást, akkor az már nem országos seregszemle lesz. A szabad beadásos rendszert tehát nem szüntethettük meg. Azt találtuk ki, hogy meghívásos alapon erősítünk, próbáljuk emelni a kiállítás presztízsét. Olyan neves művészeket is igyekszünk ide hozni, akik a korábbi években nem adtak be munkákat – vagy az is lehet, hogy sohasem. Ez nagyon szűk kört érintett, és nem bolydította fel az eredeti szabad beadásos rendszert, hiszen a bemutatott 120–150 alkotás közül mindössze 20–30 munkát jelentett. Így viszont egy olyan erős törzssanyagot kaptunk, ami inspirálólag hatott a többiekre, a fiatalokra is. Keserű llonától Pinczehelyi Sándoron keresztül a korábban is beadó Fehér Lászlóig sok nagy művész nevével találkozhatott így a közönség. Nyilvánvalóvá válhat mindenki számára, hogy érdemes munkákat beadni, mert a legnagyobbak is itt vannak. Újra presztízse lehet a biennálének. Bár azt nem tudom, hogy ez a presztízs az országos vérkeringésben pontosan mit jelentett régen, a hatvanas-hetvenes években; milyen szerepük volt akkoriban ezeknek a seregszemléknek az országos képzőművészeti életben. Ha ezek a tárlatok valóban komoly szellemi erőt jelentettek a modern művészet elmúlt félévszázados történetében, akkor ezt nekünk vissza kell nyerni; ha nem így volt, akkor ezt nekünk föl kell építeni. Vannak szakmai dilemmák, viták is az ilyen típusú tárlatok megrendezésével kapcsolatban: óriási divat volt Magyarországon az ötvenes évektől a nyolcvanas évek végéig seregszemle jellegű kiállításokat rendezni; majdnem minden komolyabb városnak és majdnem minden műfajnak volt egy ilyen seregszemléje. Később elsősorban pénzügyi okok miatt több megszűnt ezek közül. Ami a szegedi biennálék mellett szól: a képzőművész szakma nagyon is számon tartja, a szakmai reflexiókban is az jelenik meg: bezzeg a Múcsarnok nem vállalja fel, pedig neki kellene. A REÖK persze nem tudja átvállalni a Múcsarnok szerepét és nem is akarja, hiszen az egy országos intézmény, a kortárs magyar kultúra egyik zászlóshajója. A REÖK a megörökölt feladatát szeretné jól csinálni, de most az út kezdetén tartunk, ahogy a művészet változik, a kiállításoknak is változniuk kell. Nem vagyok elégedett azzal, ahol most tartunk, további lépésekre van szükség. Ebben az esetben biztos vagyok benne, hogy a fontolva haladás tűnik célravezetőnek.

– Milyen a szakmai visszhangja a REÖK törekvéseinek?

– Ez egy bonyolult, komplex kérdés. A REÖK, mint regionális galéria viszonylag előkelő helyen beintegrálódott a magyar képzőművészeti intézmények közé. Persze nem olyan hatalmas a konkurencia, noha azért van jó néhány olyan intézmény az országban, amelyek versenyezhet egymással. Készítettünk nem feltétlenül szakmai fölmeréseket is arról, hogy mennyire ismerik és mit jelent a közönségnek a REÖK neve. Azt lehet mondani: országosan egyre jobban ismerik. A Lennon-kiállításunk például nemrégiben Pécsre ment tovább, a Marilyn Monroe-tárlatunkat is vinni szeretnék tovább. Egyre több olyan tárlatunk jön létre, ami később szinte vándorkiállítássá válik. Az intézmény szakmai megítélése sem rossz. Amikor az év elején felhívtak Baán Lászlóhoz, hogy a Nemzeti Galéria kapcsán tárgyaljunk, láthatólag az elit mezőnyt hívták meg, és abban a REÖK is benne volt. Azt látom, hogy az országos szakmai szervezetek is egyre inkább számolnak velünk, a MAOE is megkeresett a Nemzeti Szalon

kapcsán, tavaly pedig a Képző- és Iparművészek Szövetségével is csináltunk közös tárlatot. Tárgyalunk egy izgalmas kínai kiállításról is. Egyre több jelentős kortárs művész keres meg bennünket, szinte válogathatunk a jobbnál-jobb kínálatból. Ennek ellenére nem adom föl azt a jogomat sem, hogy én is vadásszak a kínálatból. Nulláról indulva azért öt év egy galéria életében rövid történet, hiszen először föl kell építeni. Azt gondolom, a stabil szakmai alapok megvannak. Azt is látjuk, hogy a REÖK képzőművészeti értelemben már az akciórádiuszának határán van. Ezeket a kiállításokat, amelyeket eddig csináltunk – hacsak nem jön egy még nagyobb gazdasági válság – a jövőben is létre tudjuk hozni.

– Mennyire határozzák meg művészeti vezetőként terveit az anyagi lehetőségek?

– A galéria stabil fönntartását a város állja a költségvetéséből; Bányai Edina igazgató asszony pedig minden tőle telhetőt, néha talán még annál többet is megtesz a zavartalan működés érdekében. Eddig meg tudtuk valósítani azokat a kiállításokat, amelyeket szerettünk volna. Hozzáteszem: az évek során kitapasztaltuk, mi az, ami megvalósítható, azaz eleve nem álmodunk olyat, amit nem tudunk megcsinálni. Ismerve a gazdasági helyzetet, az anyagi viszonyokat, egy-egy kiállítás létrehozásának költségeit, sokkal nagyobb léptékű tárlatokat nem tervezünk. Például amikor pár évvel ezelőtt úgy tűnt, hogy valamilyen ok miatt mégsem tudja bevállalni a Szépművészeti Múzeum a Botero-kiállítást, az osztrák kurátor hölgy engem is fölhívott: a magyar ismerőseitől azt hallotta, ha a Szépművészeti nem vállalja a kiállítást, a REÖK-ben is jó helye lenne. Megtisztelőnek tartottam az ajánlatát, de rögtön közöltem, hogy a mi költségvetésünk nem bír el egy nagy Botero festészeti tárlatot. A Rembrandt-kiállítás megrendezésekor a bemutatott rézkarcok mellé szerettem volna elkérni a bécsi Kunsthistorisches Múzeum hamis Rembrandt-gyűjteményét, mert eredeti Rembrandt-festmények kölcsönzéséről nem is álmodhattunk. Hiába volt szakmai kapcsolatom a bécsi múzeummal, nem sikerült megszereznem az anyagot. Óriási ezeknek a kiállításoknak a biztosítási díja. A Picasso és a nemzetközi avantgárd című grafikai kiállításunkat egyetlen Picasso-festménnyel és nyolc tányérral egészítettük ki; a hetvenes évek elejéről származó, 3 millió euróra értékelt kései festményt – amelyhez hasonló Picasso elég sokat készített – csillagászati biztosítási összegért tudtuk csak megkapni a Ludwig Múzeumból. Nemzetközi szinten, a legnagyobb mesterek életműve tekintetében mi nem tudunk labdába rúgni – magyar festészetben igen. Ez lenne a jövő. Régóta nagy vágyam, hogy nemcsak a kortárs festészetből kellene olyan nagy életmű-kiállításokat rendeznünk, mint amilyen például Csáki Róbert tárlata volt, hanem a klasszikus magyar festészetből is. Mondjuk az 1945 utáni magyar festészetben, amit még a Nemzeti Galéria sem nagyon vállal föl. Például Kondor Bélát a KOGART vállalta föl, nem a Nemzeti Galéria. Szőnyi István halálának 50. évfordulója 2010-ben úgy múlt el, hogy Magyarországon nem volt egy valamirevaló, említendő életmű-kiállítása. Komoly katalógussal, monográfiával előkészített, 150–200 festményből álló életmű-kiállításokra a REÖK kiválóan alkalmas lenne. A két szint, a sok kiállítóterem és a megfelelő nagyságú felület tudna versenyezni sok más intézménnyel. Óriási lehetőségeink vannak ezen a téren, amit eddig még nem használtunk ki. Vannak a 20. századi magyar festészetnek olyan izgalmas, nagyszerű egyéni-ségei, akiket a nagyközönség kevésbé ismer. Ezeket a fehér foltokat kellene föltérképezni. Ezek a kiállítások sem olcsóak, de mégis sokkal kevesebbe kerülnek, mint idehozni egy komoly, nagy festészeti kiállítást külföldről. Ahhoz az éves költségvetésünk többszörösére lenne szükség.

– *A szeptember közepén zárult Marilyn Monroe tárlat miatt kapott néhány maliciózus megjegyzést. Mi a hozadéka a nézőszám-rekordokon kívül az ilyen típusú kiállításoknak?*

– Számomra ez a tárlat volt a határ, ameddig elmehetünk. Sok dilemmát, fejtörést okozott, hogy bevállalhatjuk-e. Nem azért, mert rossz lett volna. Az intézmény hivatalos megnevezése: Regionális Összművészeti Központ – ha egy klasszikus képtár lenne, akkor lehet, hogy nem is vállalkoztunk volna a Monroe-kiállítás befogadására. Az összművészeti jellegbe viszont bele kell, hogy férjen egy tárlat a halálának 50. évfordulóján a 20. század egyik legnagyobb filmszillagáról. Marilyn Monroe-ra mint jelenségre lehet rosszat vagy jót mondani, lehet őt szeretni vagy nem kedvelni, de az biztos: ma is reflektálnak rá, foglalkoznak vele, és nem csak Andy Warhol és a pop-artos művészek. Könyvek jelennek meg róla, vetítik a filmjeit, gyűjtői vannak. A kiállításunk kurátora, Ted Stampfer német magángyűjtő nyolcszáznál több Monroe-hoz fűződő tárgyat birtokol. Világszerte az ilyen típusú tárlatok fölfutása tapasztalható, például tavaly Rómában, az Ara Pacis Múzeumban Audrey Hepburn személyes tárgyiból készítettek sikeres kiállítást. Ha ők megtehették, akkor nekünk sem esik le a kariagyúrú az ujjunkról, ha néha egy-egy ilyen anyagot is bemutatunk. Az ötéves születésnapunkra szerettünk volna egy bulvárosabb kiállítást, aminek nincs köze a képzőművészethez. Bár számomra erősen tárgyfetisista jellege is van, úgy találtam, hogy kulturálisan installálható, kiállításként fölépíthető. Hogy a szellemi és szakmai hozadéka mi, az persze egészen más kérdés. Hogy nagy közönségsiker lesz, azt sejtettük, és az ezzel kapcsolatos várakozásaink be is igazolódtak. Ráadásul kapcsolódó kamarakiállításként a Kossuth-díjas szobrászművész, Gulyás Gyula nyolcvanas-kilencvenes években született pop-artos beütésű plasztikáit is bemutatottuk, melyekkel reflektált a Monroe-jelenségre. Annak idején ez az anyag nagy reveláció volt, a szakmai sajtó fölkapta, sokan foglalkoztak vele.

– *A vizuális nevelés terén mit sikerült elérniük, milyen terveik vannak?*

– Bátyai Edina javaslatára elindítottuk a vizuális neveléssel kapcsolatos programjainkat, de ez egy nagyon hosszú távú befektetés. Van egy Gyerök Körünk óvodások számára. Hétről hétre több csoport is érkezik: megnézik a kiállításokat, múzeumpedagógiai foglalkozást tartunk számukra, amelyek közelebb hozzák őket a művekhez. Olyan kreatív feladatokat is kapnak, amelyek fölkelthetik bennük a vágyat az alkotásra. Iskolás, középiskolás és egyetemista csoportokat is szeretnénk indítani, mert tovább kell lépnünk ezen a téren is. A kortárs képzőművészetről felnőttek számára REÖK-szabadegyetem beindítását is tervezzük neves szakemberek bevonásával. Szeretnénk bepillantást engedni ezzel a képzőművészeti élet kulisszái mögé.

– *A kiállításokon kívül közel nyolcszáz más művészeti rendezvényt is tartottak az elmúlt öt évben; mennyire lehet ezeket a galéria működésének zavarása nélkül ilyen számban a jövőben is megszervezni?*

– A REÖK-ben a fő csapásirány a képzőművészet, hiszen a terek erre lettek megépítve, beinstallálva – és nincsenek is olyan hatalmas tereink, ahol nagyobb tömeget tudnánk fogadni. Legfeljebb 100–120 fős közönséget tudunk befogadni egy stúdiószínházi produkcióra vagy egy koncertre. Mindenesetre megpróbáltunk mindent kihozni az épületből, amit csak lehetett, talán még többet is. Azóta az ezzel kapcsolatos szakmai vitákat lefolytattuk és a helyükre kerültek a dolgok. Könyvbemutatókra, közönségtalálkozókra továbbra is van mód, akár a szabadtéri előadásaihoz, akár a kiállításainkhoz kapcsolódva. Emlékezetes beszélgetéseket

tartottunk műgyűjtőkkel, például a Bodnár Zoltánnal és a Kovács Gáborral megrendezett találkozó iránt óriási volt az érdeklődés.

– *Ha szabadon engedhetné a fantáziáját, nem kellene az anyagi korlátokkal törődnie, milyen kiállítást rendezne legszívesebben a REÖK-ben?*

– Csinálnék például egy Patrona Hungariae-kiállítást. A Napbaöltözött Asszony egyébként a doktori témám is. Ennek a tárlatnak megvalósításához nem lenne szükség olyan hatalmas költségvetésre, mint mondjuk egy Rembrandt festészeti tárlathoz, de azért komoly összegbe kerülne. Középkori oltároktól kezdve a Mátyás-kori pénzerméken keresztül a Mária Terézia-korabeli hadi zászlóig, fegyverekig és üveg poharakig nagyon sok mindent be lehetne mutatni egy ilyen izgalmas, nagyszabású kiállításon. Meg lehetne mutatni vele azt is, hogy a 15. századtól a 18. századig milyen módon ágyazódott be a magyar kultúrába, a nemesi nemzet gondolkodásába, történetileg, közjogilag. Nem a toposz jellege vagy politikai kifordítása érdekel, hanem az, hogy a Napbaöltözött Asszony, a Patrona Hungariae képzőművészeti ábrázolásokban hogyan jelenik meg a különböző korokban. Pázmány Péter Kalauzának első és második kiadásának címlapjától kezdve milyen szisztematikusan építették fel például a jezsuiták előtt az alsóvárosi szalvatoriánus ferencesek a Napbaöltözött Asszony kultuszát. Óriási szervezőmunkát igénylő kiállítás lenne ez, hiszen nemcsak a magyarországi kollégáimat kellene megkeresnem, hanem a környező országokban élőket is, de legalábbis Románia, Szlovákia és Ausztria múzeumait biztosan. Költséges dolog lenne a műtárgyak biztosítása és szállítása is, de úgy érzem, egy ilyen tárlat országos szakmai figyelmet keltene. Az is lehet, hogy a közönség számára talán nem is lenne annyira izgalmas. Annak idején a szakdolgozatomat is az alsóvárosi Napbaöltözött Asszony kegyoltárképről írtam az ELTE művészettörténet szakán. A Patrona Hungariae egy korszakokon átívelő, hihetetlenül komplex, szinte már átfoghatatlan téma, amihez szükség van a művészettörténeten kívül a zászlótan, a numizmatika, a heraldika ismeretére, néprajzi, jog- és köztörténeti, teológiai és dogmatikai ismeretekre. Egy ilyen komplex kiállítás azt is érdekesen bemutatná, hogyan szivárogtak le a nagypolitika és a grand art hatása a mindennapokba, azaz az oltárképek ábrázolásai az egyszerű metaszetes könyveken és a vallásos ponyván át hogyan jutnak el a zarándoklaton adott búcsúcédulaszerűségekig és a hétköznapi élet tárgyaiig.

– *Csáki Róbert festőművészről két reprezentatív album is megjelent, amelynek bevezető tanulmányát ön írta. Mennyire tartja fontosnak, hogy az oktatás és a kiállításszervezés mellett rendszeresen publikáljon is?*

– Azóta már Fischer Ernőről is írtam egy hasonló méretű tanulmányt. Fontos lenne, hogy többet publikáljak, de az elmúlt évtizedem elég sűrű volt a szakmai feladatok tekintetében, így írásra elég kevés időm maradt. A REÖK művészeti vezetői posztját azzal a feltétellel vállaltam el, hogy az egyetemi oktatói állásomat nem szeretném föladni, de még szüneteltetni sem. A nagy, összegző írások sokkal jobban érdekelnek, mint a kisebb tanulmányok, készül is már egy kötetem épp a Patrona Hungariae és a Napbaöltözött Asszony témakörben. Közben a munkaidőm jelentős részében elsősorban kortárs művészettel foglalkozom, a szabadidőmet egészen más korszakokkal töltöm. A szaklapokban való folyamatos jelenlétnél talán jobban érdekel, hogy időnként itt is, ott is egy-egy kidolgozott tanulmány erejéig nyomot hagyjak.

– *Hogyan lehet megtalálni a helyes arányt a szegedi képzőművészeknek adott bemutatkozási lehetőségek terén?*

– Az alapdilemma az: van egy kulturális intézmény, amelynek a képzőművészet a legfőbb profilja, és szeretne ezen a téren eurorégiós vezető szerepet is betölteni, akkor sokszínű kiállítási koncepciót kell, hogy kialakítson. Soha nem volt vita arról a várossal és a menedzsmenttel sem, hogy a Szegeden élő képzőművészeket is valamilyen szinten képviselnünk kell. Már az első Kortárs Szeged kiállításunk is ennek a deklarációja volt. Azonban azt is látjuk, hogy abba a sokszínű koncepcióba, amit kitaláltunk, nem illik bele, hogy folyamatosan legyen a helyi művészeknek kiállítása. Ez is lehetne egy reális koncepció, de akkor nyilvánvalóan a körtöltésen kívül nem lennénk igazán érdekesek, és az akciórádiuszunk sokkal kisebb lenne. Ez nem a szegedi képzőművészet lebecsülése, egyszerűen a vidéki városokban általában így gondolkodnak. Nagyon sok alkotó él Szegeden, az már más kérdés, hogy ki az, aki egy bizonyos országos szakmai nívót is megüt. Tudom persze, hogy ez is vitatható dolog. Ha valaki meri vállalni annak az ódiúmat, hogy ő majd eldönti – márpedig bizonyos funkcióban lévő emberek kénytelenek eldönteni –, akkor aki nem kedvezményezettje a döntésnek, az megtámadja a döntést meghozót. Hogy jön ő ahhoz, hogy dönthessen? Milyen szakmai premisszák alapján lehet ítéletet mondani? Ebből gyakran származnak személyes, emberi konfliktusok, ezeket a helyükön kell tudni kezelni. Mivel feszített munkatempót találtunk ki a REÖK-nek, azt mondtuk: évente egy-két nagy szegedi kiállítást rendezünk. Mivel nem lehet igazságot tenni, hogy mikor, ki következzen, ezért megpróbáljuk az épp kerek jubileumot ünneplő jelentős szegedi képzőművészek életművét bemutatni. Erre elsősorban a 60. és a későbbi kerek születésnapok alkalmasak. Zoltánfi István, Vinkler László, Lázár Pál és Fischer Ernő esetében posztumusz életmű-kiállítást rendeztünk. Pataki Ferenc, Sinkó János, Aranyi Sándor, Kalmár Márton, Fritz Mihály és Németh György születésnapját sikerült megünnepelnünk egy-egy nagyobb tárlattal. Harminc-negyven alkotást bemutató kamarakiállításokra szegedi fiatalok esetében is van mód, minden évben legalább kettőt-hármat rendezünk is; az utóbbi években már az aulát is használjuk erre a célra. A külföldiek tárlatai és a nagy nyári sereg-szemlék az év nagy részét lefedik, nagyon pontosan ki kell számítsuk, hogyan tudjuk az egyes tárlatokat szinte besuszterolni a naptárunkba. A szegedi művészek közül vannak olyanok, akik progresszivitásuk vagy szakmai tudásuk, minőségük alapján elfoglalnak valamilyen helyet az országos képzőművészetben; véleményem szerint egy REÖK szintű intézménynek elsősorban az ő életművük föl vállalására kell törekednie. Ez egy közintézmény, amelynek nem a szegedi művészek, hanem a közönség szolgálása a legfőbb feladata. Ez a kör pedig sokkal nagyobb, mint a szegedi alkotóké. Egy kurátornak a saját szakmai önbecsülésére is gondolnia kell, azaz meg kell válogatnia, hogy kivel tud együtt dolgozni, kinek a művészetét tartja fontosnak, megfelelő minőségűnek. Egy színházat vezető főrendező is többnyire megválogathatja, hogy kivel szeretne dolgozni, és ennek a döntésnek mindig vannak áldozatai is. Néha olyanok is, akik egy másik rendezőnél nem lennének azok. Nálunk is lehet ilyen. Szegeden és környékén kétszázvalahány képzőművészt tartanak nyilván; rögtön belátható, ha mindenkinek egy-egy kiállítást szeretnünk volna rendezni, az ötödik születésnapunkat is úgy ünnepele-tük volna, hogy még a lista felén sem jutottunk volna túl. Ugyanakkor a statisztikáink azt mutatják: a kiállításaink több mint 30 százaléka valamilyen módon Szegedhez, szegedi művészekhez kötődik. Arra is gondolnunk kell, hogy ahol Rembrandt, Picasso, Hundertwasser és

Warhol munkáit is bemutatjuk, nem állíthatunk ki akármilyen minőséget. Vállalnunk kell egyfajta szakmai mércét.

– *Most milyen kiállításokra készül?*

– K-Arts címmel rendezzük meg az ősszel a KÉSZ-cégcsoporthoz kötődő kortárs művészeti gyűjteményből készülő festészeti, grafikai, plasztikai tárlatot. Az év végén mutatkozik be a rendszerváltáskor elsők között alakult Várfok Galéria, amely európai nívón működik. Szalóky Károly nemcsak üzletemberként, hanem nemes mecénásként is dolgozik, és a gyűjtői körét is építi. Az elmúlt húsz évben hatalmas kollekciót gyűjtött össze munkatársaival – ebből egy válogatást szeretnénk bemutatni, melyben az olyan klasszikus mesterektől, mint például Rozsda Endre egészen Picasso élettársáig, Françoise Gilot festőnőig sokféle művész munkáját kiállítjuk. Mindig törekedtem arra, hogy ne csak a közintézményekkel, hanem a magánszférával is legyen kapcsolatunk. Egy Németországból érkező kollekcióval Joan Miró grafikáit mutatjuk majd be 2013 elején. Szeretnénk a Bázelen élő magyar magángyűjtő, a jövőre 90. születésnapját ünneplő László Károly legizgalmasabb műtárgyait is bemutatni. Nemcsak a 19–20. századi magyar festészetet, hanem a klasszikus avantgárd legnagyobb mestereit is gyűjti, sőt vannak távol-keleti műtárgyai is, roppant széles spektrumot fog át a kollekciója. A következő évben szeretnénk több rangos fotókiállítást is szervezni, mert ez a műfaj nyitásunk óta mindig nagyon sikeres volt. A fotónak hatalmas fölfutása van a világban, és a magyar fotográfiában hatalmas potenciál van. A klasszikus fotográfiát már kezdjük ismerni, a kortársat még kevésbé – mi mindkét irányba szeretnénk nyitni. Ha hatalmas pénz szakadna ránk – ami természetesen nem várható –, akkor lehetne nagyobb terveket is szövögetni a külföldi nagy mesterek más jellegű műtárgyainak bemutatásával kapcsolatban is.

– *Sok kortárs külföldi képzőművész is megfordul a REÖK-ben például a testvérvárosok – Cambridge, Darmstadt, Turku, Temesvár – szokásossá lett bemutatkozása kapcsán is és a szegedi alkotókkal ápolta kapcsolataik révén is. Milyen véleményeket fogalmaznak meg a galériával kapcsolatban?*

– Van egy óriási előnyünk: először mindenki a Reök-palota homlokzatával szembesül. Ez egy markáns szecessziós épület, talán az egyik legszebb Kelet-Közép-Európában, és az emberek többsége szereti a szecessziót. Az első benyomás mindig nagyon sokat számít. A vizualításra érzékeny képzőművészek el vannak ragadtatva az épülettől, majd belépve az intézmény föl-szereltségétől és az emberi kapcsolatoktól is. Kollégáimmal mindent megteszünk, hogy jó vendéglátók legyünk. Minden külföldi kiállító művésztől csak jó visszhang érkezett eddig hozzánk. Érdekes számukra a REÖK különös koncepciója: az, hogy a város központjában egy egykori szecessziós magánpalota képzőművészeti intézménnyé lett. Amikor látják, hogy Rembrandt, Picasso, Warhol műveiből is rendeztünk kiállítást, meglepődnek, mert nem ez a kép él bennük Magyarországról, furcsállják, hogy egy számukra kisvárosnak tűnő vidéki településen ilyen izgalmas képzőművészeti élet létezik. Nyilván, ha a Velencei Biennále vagy a kasseli Documenta kurátorai jönnének el, egészen más lenne az ő fókuszuk. Én ugyan szegedi vagyok, de mindig fontosnak tartottam, hogy a REÖK mint intézmény távol tartsa magát a provincializmustól. Van persze a provincializmusban egyfajta értékelhető bumfordi báj is, de aki ebbe a világba született, majd távolabb került innen, és más szellemi magasságokból is tudja nézni a várost, annak – és szerintem sokan gondolkodunk így Szegeden – a saját területén, a saját eszközeivel küzdenie kell a provincializmus ellen.